

H. Varga Gyula

Modul rendszerű kommunikáció szakos oktatás az egri főiskolán

Manapság a fejlettnak mondható világban nemcsak a kommunikáció fogalma és szóhasználata divatjelenség, hanem a kommunikációs képzés is. Amilyen képlékeny, szinte áttekinthetetlenül szerteágazó a kommunikáció területe, olyan differenciált az oktatása is. Ezt megerősítik azok az előadások is, amelyek a 90-es évek közepén a budapesti közgazdaság-tudományi egyetemen elhangzottak. (Vö. Kováts Ildikó 1996. A kommunikációs képzés nemzetközi tapasztalatai. *JEL-KÉP* 1, 47–52.) Az európai és az amerikai oktatás sokszínűségében és széttagoltságában három oktatási stratégia körvonalazódik számunkra. Az egyik a kommunikáció elméletét helyezi középpontba, a másik az újságíróképzést, a harmadikhoz az ettől eltérő egyéb specialitásokat sorolhatjuk.

Magyarországon a kommunikáció szakos oktatás a 90-es évek elején kezdődött – és robbant bele a felsőoktatásba. Olyannyira, hogy ma alig van főiskola vagy egyetem, ahol ne folya ilyen nevű képzés. Sőt, azt mondhatjuk, ezekre a szakokra óriási a túljelentkezés. Köszönhető ez egyrészt a divatnak – a kommunikáció divatjelenséggé válásának –, másrészt annak, hogy a jelentős bővülés ellenére a felsőoktatásban még mindig eléggé szűkös a szakkínálat. Vannak, akik az igény növekedését a piaci igényekkel magyarázzák. Ennek ellentmondani látszik a média-, reklám- és PR-cégek vezetőinek nyilatkozatai: ők a munkatársakat nem a végzettség, hanem a rátermettség alapján választják ki. Sőt, úgy tűnik, ők szívesebben járják az utat fordítva: kiválasztják a leendő munkatársat, s csak később – ha beválik – iskolázzák be. A nagyobb cégek még ezt is úgy szeretik megoldani, hogy az oktatást viszik be a cégbe, s nem a munkatársakat küldik el a képzésre.

Kommunikációelméleti központú képzés Magyarországon jószerével csak a pécsi egyetemen folyik. Igaz, mellette megemlíthetjük azokat a képzéseket is, amelyek kulturális antropológia néven folynak (pl. Miskolcon). A legtöbb helyen a kommunikáció szakos oktatás lényegében újságíróképzést jelöl. Arra korán rájött a szakma, hogy a nyomtatott sajtó nem is elég csábító, és nem is kíván annyi szakembert, ezért nyitott előbb az elektronikus sajtó, majd a reklámszakma irányába, illetve a marketing, majd pedig a közélet felé. (Ezt jelzik az olyan megnevezések, mint üzleti kommunikáció, politikai kommunikáció.)

Egerben a kommunikáció szakos képzés 1995-ben indult hároméves, másoddiplomás levelező tagozatos formában. Egy évre rá nappali tagozaton, szakpárban is elindult az oktatás a Közművelődési Tanszéken. Érdekes módon a levelezőoktatás nem tudott kibontakozni, ellenkezőleg: visszafejlődött. Kétszakos képzés – jelentkezők hiányában – először 1999 őszén indulhatott 8 fővel. Közben leépült a másoddiplomás képzés is. A változást a 2000. év hozta: ekkor mindkét levelezős formában 18 hallgató kezdte meg tanulmányait. Az igazi áttörés 2001-ben történt meg: mindkét csoportban 40 körüli létszámmal indult az évfolyam.

Nappalin a fejlődés dinamikus volt, lényegében folyamatosan nőtt a jelentkezők száma.

Hallgatói létszámok kommunikáció szakon 2002 októberében:

	I. évf.	II. évf.	III. é.	IV. é.	Össz.
Nappali tagozat	140	77	58	45	320
Levelező tag. – 8 féléves képzés	90	30	17	11	148
– 6 féléves képzés	40	29	17	–	86

Az egri kommunikáció szakos oktatás rövid történetének oktatási koncepciójában két szakasz különíthető el. Változást az önálló tanszék megalakulása jelentett 1998-ban. Ekkor készült el, illetve lépett életbe a kommunikáció szakos képzés új rendszere: a lineáris elrendezésű oktatást a moduláris váltotta fel.

Az eredeti programot három tanszék alakította ki paritásos alapon: a Magyar Nyelvészeti, az Oktatástechnológiai és Informatikai, valamint a koordinálást, szervezést is vállaló és a szaknak otthont adó Közművelődési Tanszék. Ez a hármasság alakította ki a tantárgyi blokkokat. A program a hagyományos újságíróképzés igényesen, körültekintően kialakított rendjét követő lineáris program volt, annak ellenére, hogy harmadévtől lehetővé tette a két specializációt: a nyomtatott és az elektronikus sajtó felé lehetett továbblépni. Lineárisnak tekinthető, ugyanis a képzés bázisát jelentő, a hagyományos újságíróképzés témakörébe számító tárgyak – így pl. a hat féléves, szigorlattal záródó sajtóismeret – az első félévtől szerepeltek.

Az 1998 őszén–telén elkészült új, moduláris rendszerű képzés kialakítását a véletlen is segítette. Ekkoriban a magyar felsőoktatásban a képzési követelmények kidolgozása új lendületet vett, s a kommunikáció szak követelményeit kidolgozó munkabizottság tagjaként láttam, hogy korábbi elképzeléseim szinte teljesen egybevágóak a bizottságban körvonalazott törekvésekkel. Ennek a lényege az volt, hogy erős társadalomtudományi és kommuni-

kációelméleti törzsképzés mellett (és alapján) érdemes felépíteni a különféle speciális képzéseket.

Az új oktatási rend szemléletváltása abban nyilvánult meg, hogy a szakmai alapú újságíróképzésről áttért a diszciplináris, kommunikációelméleti alapú képzésre, melynek a profilja alapvetően – de nem kizárólagosan – a (széles értelemben vett) média. Az oktatásszervezésben az igazi újítás a modulrendszer.

A felmenő rendszerben bevezetett új oktatási struktúra 1999-ben lépett életbe, de a képzés kidolgozásának idején már bent lévő elsőéves évfolyam kérvényezte az új rendszerbe való átlépését. Így a modulrendszerű, kreditalapú oktatási rend lényegében az 1998-ban kezdett évfolyammal indult, tehát 2002-ben Egerben gyakorlatilag az új tanrend szerint záróvizsgáztak a végzősök. Ezzel a 2002 szeptemberétől mindenütt érvénybe lépő képzési követelmények főpróbája megtörtént.

Képzésünk három modulból épül fel. Az oktatás középpontjában a kommunikációs tantárgyblokk áll, kiegészülve mediális alapozással. Ezt készíti elő az alapképzési modul, s erre épülnek a szakmairányos modulok. Rendszerük így tekinthető át:

Alapmodul:	20 kredit
Kommunikációs modul:	
kommunikáció	21 kredit
média	18 kredit
Szakmai modul:	26 kredit

Az integrált képzések nagy hátránya, hogy sok külső és átoktató tanárra van szükség az interdiszciplinaritás miatt. Így megnövekednek az oktatásszervezési feladatok. Jelenleg a kommunikáció szakos képzésben 8 főállású, 16 más tanszéken dolgozó és 11 külső oktató vesz részt.

Minthogy a kommunikáció szakos képzés nem tekint(het) vissza évtizedes hagyományokra – szemben a klasszikus szakokkal (történelem, kémia), de még az újabbakat is említhetjük, mint a szociológia vagy a művelődésszervezés –, folyamatosan kisebb-nagyobb változtatásra kényszerültünk. Az eddigi tapasztalatok birtokában nagy körültekintéssel készültünk, illetve készülünk a 2002 szeptemberétől életbe lépő – a képesítési követelmények végleges előírásaihoz igazodó –, kreditrendszerű képzés bevezetésére. A gyakorlat megtanított bennünket arra, hogy milyen oktatásszervezési nehézségeket, döccenőket, bizonytalanságokat okoznak még az apróbb változtatások is. Elég egy tanegység módosítása (pl. egy előadás szemináriummal minősítése vagy törlése) ahhoz, az évfolyamuktól valamilyen okból (bukás, külföldi ösztöndíj stb.) lemaradt hallgató a megszűnt tárgyat ne tudja teljesí-

teni. Ezért igyekeztünk most a programunkat nagyon körültekintően úgy alakítani, hogy azon egy ideig ne kelljen változtatni.

Az alapképzésünkben eredetileg a következők szerepeltek:

Általános kommunikációelmélet	2 ea.
Nyelvi kommunikáció	2 szem.
Szemiotika	1 ea.

A kommunikáció blokk súlya megnőtt. Az volt a cél, hogy a szak nevének megfelelően a kommunikáció minden területe helyet kapjon a képzésben. Így alakult ki a két almodul: a kommunikációelmélet és a média.

Kommunikációelmélet	Krp.	Köv.
Bevezetés a szemiotikába	2	gy
Bevezetés a kommunikációelméletbe	2	K
Személyközi kommunikáció	2	K
Társadalmi kommunikáció	2	K
Kultúraközi kommunikáció	2	gy
Tömegkommunikáció	2	K
Nyelvi kommunikáció	2	gy
Kommunikációs technikák I.	2	gy
Kommunikációs technikák II.	2	gy
A kommunikáció elmélete	3	Sz
Médiaismeret		
Médiatörténet I.	2	K
Médiatörténet II.	2	gy
Média jog és médiaetika	2	K
Média és politika	2	gy
Média-gazdaságtan	2	K
Médiatechnológiák	1	K
Médiaismeret	3	Sz
Intézményi gyakorlat I.	2	gy
Intézményi gyakorlat II.	2	gy

A készülő követelményrendszer ismerete lényegesen megkönnyítette e modulok kialakítását. Annál nehezebb és izgalmasabb feladatnak bizonyult a szakirányok kidolgozása. A nyomtatott és az elektronikus sajtó szakirányok

adva voltak a korábbi képzésben, csupán modulba szervezésük, rendezésük volt hátra.

Nyomtatott sajtó	Krp.	Köv.
Sajtó- és műfajismeret	2	K
Nemzetközi médiamodellek	2	K
Hírműfajok a gyakorlatban	2	gy
Riport-publicisztika	2	gy
Belpolitikai újságírás	2	gy
Kulturális újságírás	2	gy
Lapszerkesztés	2	gy
Lapmenedzsment	2	gy
On-line újságírás	2	gy
Szerkesztőségi gyakorlat I–IV.	8	gy

Elektronikus sajtó	Krp.	Köv.
Sajtó- és műfajismeret	2	K
Nemzetközi médiamodellek	2	K
Rádiós és tévés hírműfajok	2	gy
Rádiós és tévés magazinműsorok	2	gy
Beszédtechnika	2	gy
Gazdasági műsorok	2	gy
Szórakoztató műsorok	2	gy
Dokumentumműsorok szerkesztése	2	gy
Film- és műsormenedzsment	2	gy
Szerkesztőségi gyakorlat I–IV.	8	gy

A szakirányok mindegyikében megtalálható két tanegység (Sajtó- és műfajismeret, Nemzetközi médiamodellek). Akár a médiablokkban is lehetne a helyük, de egyrészt szorosan kötődnek a szakirányokhoz, másrészt így a szakirányok felé is lehet specializálni a tananyagot. A harmadik szakirányt egy fölismerés hozta létre. Manapság az újságírásban „túlnépesedés” van, több az újságíró, mint amennyi épp szükséges. Jelentős, nagy múltú és újonnan alapított lapok mentek tönkre, vagy épült le, szűkült le a szerkesztőség. Megnőtt a szerepük a regionális és helyi médiumoknak, amelyekben – az átrendeződés elmaradása miatt: a fővárosi újságírók közül nem sokan mentek el vidéki lapokhoz – a 90-es években nemegyszer kevésbé fölkészült munkatársak dolgoztak – igen lelkesen. Ezt látva az egri főiskola Kommunikáció Tanszéke azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a vidéki médiumok számára készít föl kommunikációs szakembereket. Ebből fakad a másik fölisme-

rés: az újságot, rádiót, tévét nemcsak írni, szerkeszteni kell, hanem működtetni is. A médiumok menedzselése – mint ezt is sokan megtapasztalták – külön szakma. Erre is föl kell készíteni az embereket.

Médiamedzsmen	Krp.	Köv.
Sajtó- és műfajismeret	2	K
Nemzetközi médiamodellek	2	K
Gazdasági alapismeretek	2	K
Marketingismeretek	2	K
Pénzügyi alapismeretek	2	K
Vállalkozási ismeretek	2	gy
Reklámkommunikáció	2	gy
PR és sajtókapcsolatok	2	gy
Ügynökségszervezés	2	gy
Szerkesztőségi gyakorlat I–IV.	8	gy

A legfiatalabb szakirányunk, az EU-kommunikáció is a valós igények felméréséből jött létre. Az EU-ba igyekvő Magyarországnak már most is szüksége van, (rövidesen pedig nélkülözhetetlenné válik) olyan szakemberekre, akik tisztában vannak az EU-s (és a fejlett világ) médiarendszereivel, azok jogi, etikai, gazdasági, szervezeti stb. környezetével.

EU-kommunikáció	Krp.	Köv.
Sajtó- és műfajismeret	2	K
Nemzetközi médiamodellek	2	K
Szóvivő ismeretek	2	gy
PR és sajtókapcsolatok	2	gy
Gazdasági alapismeretek	2	K
Marketingismeretek	2	K
Nemzetközi jog és közösségi (EU-) jog	2	K
EU-integrációs ismeretek I.	2	gy
EU-integrációs ismeretek II.	2	gy
Szerkesztőségi gyakorlat I–IV.	8	gy

Végül szólnom kell még egy szakirányról. Igaz, ez a kidolgozás fázisában van, de megvalósulásához nagy reményeket fűzünk. Ez pedig a PR-reklám szakirány. Ilyen képzés az ország más kommunikáció tanszékein már folyik, remélem, 2003-tól az egriek képzési kínálatában is szerepelni fog.